

Prispevki Slovenskega jezika in kulture
 Priloga k listu "Slovenski gospodar"
 20 letnik, letnik 20. K. za leto 1921
 Izven Jugoslavije 50 K.
 Slovenska se pošlje na upravni
 Slovenskega Osepodarja
 Maribor, Koroska cesta št. 5.
 Se dopolnjuje do odpovedi.
 Slovenska se plačuje naprej.
 Telefon št. 220.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo Slovenskega gospodarja
 Uredništvo: Koroska
 cesta št. 5, Maribor. Se ne
 Upravljiva sodbena sodišča
 in sodišča. Če
 inštrukcij po odgovoru. Za
 kratek odsej primerov
 Nezaprta reklamacije so pošiljati
 prosila.
 Telefon št. 220.

51. tav.

Maribor, dne 15. decembra 1921.

55. letnik.

Nekaj o vladni krizi.

Radikal Pašič.

Pašičeva vlada je zablodila na vseh konceh ter krajih v tako globoko zagate, da se je zbal odgovornosti za njeno početje sam ministrski predsednik Pašič.

Preteklo nedeljo se je namreč začelo glasno zborovanje srbske radikalne stranke v Beogradu. Pašič je v očigled tej glavni skupščini svoje stranke se še pravočasno zavedel, da ga bodo radi slabega vladanja njegovega kabineta pozvali lastni pristaši na odstop. Da bi se pa lahko pred lastno stranko opral po Pilatovo in zvrnil občno nezadovoljnost cele kraljevine s sedanjim vladnim početjem na demokrate, je izzval kar nenadoma in nepričakovano vladno krizo.

Pašičeva vlada je odstopila, kralj je sprejel ostavko, a zopet poveril nalogo za sestavo nove vlade Pašiču. — Pašič je navidezno sprejel ta mandat.

Pri pogajanjih za sestavo novega kabineta se je obrnil Pašič do načelnikov opozicije, v zavesti, da ne bode tamkaj nič opravil. Ker mu je izjavila opozicija, da pri obnem nezadovolju, ki ga je povzročila ravno sedanja Pašičeva vlada, nikakor ne more stopiti zopet v vlado pod Pašičevim predstvom, je Pašič sporočil kralju, da on ne more sestaviti vlade.

Demokrat Davidovič.

Po stari navadi se je obrnil kralj po neuspeli Pašičevi nalogi do predsednika demokratske stranke Davidoviča, naj on poizkusi sestaviti vlado. Davidovič je sprejel od kralja mu zapuščano nalogo, a se ni obrnil po Pašičevem receptu naprej do opozicije — ampak do sedanjih vladnih strank.

Davidovič je najprej pritisnil na kljuko Pašičeve sobe in ga vprašal: pod kakimi pogoji bi se zopet vladno pobratili radikali z demokrati. Pašič pa je g. sestavitelja nove vlade prav nakratko odpravil, češ: da on ni nikakor pooblaščen mu sam dati odgovor glede radikalnih pogojev za vstop v njegovo vlado, ampak se mora prej tozadevno posvetovati s celim radikalnim klubom. Pašič je namreč namenoma zavlekel odgovor, ker zboruje sedaj glavna skupščina radikalne stranke.

Pri radikalnih je torej Davidovič slabo našel. Od Pašiča je romal k Turkom in našim samostojnim, ki so ga kot znani koritarji že komaj čakali. Posebno samostojni so takoj pristali, da vstopijo v vlado z demokrati — samo da obdržijo v svojih rokah eno ministrsko korito.

Tudi naš Jugoslovanski klub je vprašal Davidoviča za mnenje glede so udeležbe pri njegovi vladni mizi. V imenu našega kluba je povedal Davidoviču dr. Korošec, da zahteva njegov klub: spremembo ustave, spremenitev finančne politike, odpravo korupcije in da se mora povabiti v parlament tu di Hrvate. Demokrati pa nikakor ne bodo pristali na te pogoje, radi tega se tudi Jugoslovanski klub ne bo več pogajal z njimi.

Odklonilen odgovor je prejel Davidovič tudi od zemljoradnikov, — ki sploh nečejo nič slišati o kakem vladnem sodelovanju z demokrati in radikali. Hrvatov pa menda g. Davidovič sploh niti povabiti ni upal, naj mu pomorejo pri sestavi vlade. Za vlado pod predstvom Davidoviča so torej samo: demokrate, Turki in samostojni. Z mandatom za sestavo nove vlade je g. Davidovič še slabše odrezal kot starosta Pašič.

Kdo pa sedaj?

Niti Pašiču, niti Davidoviču ni uspelo sestaviti vlade. Na koga se bo kralj sedaj obrnil, še ni znano do trenutka, ko to pišemo. O osebi, ki bi naj sedaj sestavila vlado, bo odločila sedaj zborujoča glavna skupščina radikalov. Kot kandidata za sestavo vlade prideta v poštev Pašič, ki bi se zopet vladno pobratil s spremembo ministrskih korit z demokrati, Turki in samostojnimi, in pa Protič, ki se bo skušal nasloniti na opozicijo in Hrvatje brez demokratov.

Vsekako pa se bo sedanja vladna kriza vlekla po znanem receptu beograjskih politikov: imamo za sestavo nove vlade dovolj časa, ker ministri vlečejo tudi za dobo krize masne plače, poslanci pa tudi v odgovitvi parlamenta dnevnice. Narod pa se bo moral mazati s potrpežljivostjo, dokler ne bo potegnil iz krize vladnega voza Pašič ali Protič, ali pa dobimo vojaško diktaturo.

Starši, pozor!

Kakor ste že čitali v „Slov. Gospodarju“ je brezverski, liberalno-samostojni višji šolski svet sklenil v svoji seji, da se odpravijo vse šolske masne razne ob državnih praznikih in da otrokom ni treba obiskovati verskega pouka v šoli.

S tem sklepom so se sedanji liberalno-samostojni vladinovi popolnoma razkrinkali in jasno so pokazali vsem krščanskim staršem, da nečejo verskega pouka v šoli, da nečejo verskih vaj, da nečejo več naše nežne slovenske mladine vzgajati po starodavnih

načelih naših pračedov, ampak da jim je ljubše, če zavlada med našo mladino brezverski, židovski duh.

Liberalno učiteljstvo je z veseljem pozdravilo te sklepe in z navdušenjem se bo ravnalo po njih. Šolski nadzorniki plavajo v liberalni vodi in od njih ni pričakovati zmernih, posredovalnih korakov. Tako vidimo, da je ves današnji šolski aparat krenil po „višjem“ naročilu na brezverska pota.

Kaj pa hočejo s tem doseči?, se vprašajo naši starši! Ali nismo mi, naši dedi in pradedi sto in sto let srečno in zadovoljno živeli v naši krščanski veri? Ali nismo gospodarsko napredovali? Ali smo imeli kako škodo od tega, če smo poslušali v šoli krščanski nauk in hodili k šolskim mašam? Ali bodo sedaj, če se to odpravi, manjši davki? Ali bo obleka cenejša? Ali ne bo več treba delati za vsakdanji kruh?

To vse bo ostalo pri starem, dragi moji, in še hujše bo! Liberalno-samostojna klika hoče iz srca naše mladine iztrgati potom brezverske šole zadnjo seme krščanskega mišljenja, katerega je vcepila v otroško dušo krščanska mati — v predšolski dobi. Otroku se naj zamori v srcu čut kršč. pravičnosti, da ne bo v poznejših letih, kot gospodar in gospodinja čutil, kako mu brezvestni verižniki in trgovci, spekulanti in židovi, banke in kapitalisti praznijo žepa. Hočejo ga spraviti tako daleč, da bo istozako izrabljaj svoje težake, hlapce in dekle, da bo z isto brezsrčnostjo goljufal, odiral in kradel, kakor to dovoljuje nekrščanski židovsko-kapitalistični duh. S proti versko gonjo hočejo tudi uspavati naše obrtnike po deželi, da ne bi čutili, kako jih deva židovski kapital potom večje konkurenčne zmožnosti v brezdelje in siromaštvo. Uspavati pa hočejo tudi delavce in težake po deželi, mestih in fabrikah, da ne bi čutili, kako postajajo brezpravni sužnji kapitala.

Zato kličejo: proč z verskim poukom iz šole, proč s šolskimi mašami, proč z vero! Ako iztrgajo naši deči vero iz srca, ljubezen do pravičnosti, usmiljenje do revežev in siromakov, potem vedo, da je njihovemu unazanemu hotenju in mišljenju prosta pot. Dokler pa bodo naši duhovniki po šolah učili veronauk in vsajali v nežna otroška srca božje resnice: ne kradi, ne goljufaj, ne laži, ne ubijaj, ne prešestuj, ne zaničuj očeta in matere, ljubi Boga čez vse, svojega bližnjega pa, kakor samega sebe itd. — tako dolgo jim pšenica ne bo šla v klasje. Minula svetovna vojna je jasno

pokazala, kam nas vodi brezverski duh, Goljulije in tatvine, ropi in ubij, nesrečni zakoni in uničeno družinsko življenje so plod tega brezverskega duha. Morala je globoko padla, pestenost je skoraj izginila. Se le sedaj, po treh letih miru se je začelo nekoliko svitati in obračati na bolje. Zdravo, nepokvarjeno jedro v našem narodu je začelo zmagovali, zaslepljenemu in zapečlanemu ljudstvu so se začele odpirati oči in klica versko-nravne vzgoje so začele zopet poganjati. To dejstvo pa je prestrašilo vse sovražnike vere in verske vzgoje otrok. Začeli so uvidevati, da je ravno versko-nravni pouk največji škodljivec njihovim temnim mahinacijam. In ker so prišli pri zadnjih volitvah vsled splošne povojne posurovelosti in neurejenih razmer na vladno krmilo, so si mislili: Zdaj ali nikoli! Ali vrzemo verski pouk sedaj iz šole, ali pa se nam to nikoli več ne posreči. Zadnji sklepi višjega šolskega sveta kažejo, da so se z vso vnemo lotili tega dela.

Starši pozor! Naša krščanska, slovenska domovina ve, da se ne strinja s temi sklepi, da nečejo pustiti, da bi se v nežnih srcih vaših otrok zamoril verski čut in nadomestila otroška nedolžnost z brezversko surovostjo, da nečejo pomagati pri metanju križev iz šol, da nečejo zabraniti vaši lastni krvi vstop v svetišče božje in k šolskim mašam; za to pa morate pri vsaki priliki jasno in glasno, junaško in neustrašeno zahtevati na vseh sestankih in shodih, pri vseh sejah in zborovanjih:

1. Vsi otroci morajo biti deležni verskega pouka v šoli.
2. Ukinjene nedeljske in tedenske šolske masne se morajo zopet vpeljati!

Sovražnikom verskega pouka in šolskih maš pa kličevo: Naš kršč. slovenski narod je podoban spedeemu velikanu. Ne dražite in ne zbadajte ga. Ako se zbudi, bo pometel z vsemi elementi, ki mu hočejo iztrgati najdražji biser: vero iz sre nedolžnih otrok!

Samostojne srake.

Srake imajo to nelepno lastnost, da kradejo, kar morejo, zlasti takšne reči, ki se svetijo. Take srake se tudi naši samostojneži. Ker se njihova dela črna in ni na njih opaziti niti ene svetle točke, zato kradejo tiste svetle čine, ki jih zapazijo na drugih. V črno je zavita usoda našega kmeta, odkar so samostojni na vladni. S samostojnih nebes, na katerih kraljuje Pucelj, s katerih se sladkomilo smeje

Zaklad na otoku.

iz angleškega prevedel Paulus.

(Dalje.)

„Blavk, ki si je tri leta grizel nosite na takemle zapuščenem otoku, Jim. Le govori več tako izbrano, kakor vi —! In zato se vam je zdelo, čia se mu meša —. In sira, pravite, čia si je tako hudo želel?“

„Da, gospod doktor, sira!“ sem odgovoril.

„Oglejte, Jim, vidite, kako pride, čie je človek izbirčen in sladkosmeden —! Pa dobro! Ste videli mojo tobačnico, Jim? — Da! — Pa vendar veste, da ne nosljam. To pa zaradi tega ne, ker hranim v svoji tobačnici kosček parmezanskega sira — sira, ki ga delajo v Italiji, zelo redilen je. Dobro torej — ta sir dobi Ben Gunn!“

Pred večerjo smo zagrebli ubogega starega Toma. Z odkritimi glavami smo stali nekaj časa krog groba in molili —.

Drvi smo mnogo nabrali, pa kapitanu jih še ni bilo zadosti. Zmajal je z glavo in pravil, da moramo jutri iznova na delo.

Za večerjo smo dobili kosček pre-

kajene svinjetine, prepečenca in kozarec groga.

Po večerji pa so sedli trije starejšine, graščak, kapitan in zdravnik, v kot in se djali na posvetovanje.

Zdelo se je, da so pri kraju s svojo pametjo. Naše zaloge so bile tako skromne, da bi nas lakota prisilila k predaji dolgo preden bi prišla pomoč. Naša rešitev bi le bila, če bi postrelili toliko upornikov, da bi ali sneli svojo črno zastavo in se uklonili, ali pa pobegnili s „Hispaniolo.“ Od 19 jih je bilo živih le še 15, od teh sta bila dva ranjena in eden vsaj — tisti, ki ga je graščak obstrelil pri topu — težko ranjen. Naši strelji so morali torej biti zelo previdni in dobro pomerjeni, — saj je šlo za naše življenje.

Pa še dva zaveznika smo imeli — rum in mrzlico.

Prvi, rum, je bil že na delu za nas. Ceravno so taborili uorniki za cele pol milje oddaljeni od nas, smo jih čuli, kako so kričali in peli pozno v noč. — Glede mrzlice pa je zdravnik stavil svojo lasuljo, da jih bo, preden mine teden, polovica ležala na tleh; ako bodo ostali spodaj ob močvirju. In povrh so bili še brez zdravljen —.

„Tako stoji stvar!“ je dejal. —

„Ako nas oni ne postreljajo prve, — mislim, da bodo veseli, če se bodo kolikortoliko zdravi kmalu mogli pobratiti.“ „Hispaniola“ je dobra jadrnica in navsezadnje se lahko spet lotijo svojega starega poklica — ropanja na moru!“

„Prva ladja, ki sem jo kedaj izgubil!“ je pripomnil kapitan Smollett.

Lahko si mislite, da sem bil do smrti utrujen. In ko sem končno zaspal po dolgem kibanju in kašljanju, sem spal kakor klada do ranega jutra. Nemir v koči in glasno govorjenje me je zbudilo. Pogledal sem krog sebe —.

Tovariši so že zdavnaj pozajutrovali in kup naših drv se je za polovico povečal.

„Bela zastava!“ je nekdo rekel in koj nato začuden vzkliknil.

Planil sem po koncu, pohitel sem k strelni luknji v steni, si mel oči in gledal, kaj bi bilo.

XX.

Zares, onstran plota sta stala dva moža Eden je nosil kos belega platna v roki in mahal z njim, in poleg njega je na svoji bergli mirno stonel — Silver.

Zelo zgodaj je še bilo in najhladnejše jutro, kar smo jih doživeli na našem potovanju. Mraz je prešinjal mozeg in kosti. Nebo je bilo jasno in čisto in vrhovi dreves so žareli v jutranjem solneu. Prostor, kjer sta stala Silver in njegov spremljevalec, pa je bil še ves v mraku in do kolen stlačila v nizki, gosti megli, ki je ponoči prilezla iz močvirja. Mraz in megla sta pripovedovala o zares žalostnem življenju na tem zapuščenem otoku. — Vlažen, mrzliččen, nezdrav kraj je bil!

„Ostanite v koči!“ nam je rekel kapitan. „Stavim sto proti eni, da pripravljajo kako izdajalsko zvijačo!“

Zaklical je upornikoma: „Kdo je? Sto! ali pa streljamo!“

„Bela zastava!“ se je oglasil Silver.

Kapitan je stal v veži naše koče, in se skrbno čulval, da se ni izpostavil kaki zavrtni, izdajalski k...

„Zdravnikov stražni oddelek — naprej!“ je poveljeval. „Livesey k severni steni, prosim; Jim k vzhodni Gray na zapad. — Graščakov oddelek — baši puške! Brzo, možje, previdno!“

Zopet se je obrnil k upo-